

Proefsleuvenonderzoek in het plangebied Goedentijd 44 te Alphen,
gemeente Alphen-Chaam

LUC PASTEELS

Zuidnederlandse Archeologische Notities

XXX

Amsterdam 2023

ADC Beesd

COLOFON

Opdrachtgever: Horevoorts Advies
Project: Alphen-Goedentijd 44
Plangebied: Goedentijd 44
Bevoegd Gezag: Gemeente Alphen-Chaam
Uitvoeringsperiode
 voorbereiding: oktober 2023
 veldwerk: 23 oktober 2023
 evaluatie: -
 uitwerking: november 2023
 deponering: *november 2025*
Plaats documentatie: ADC Beesd. Busterweg 4, Beesd.
Objectcode: AC-AG-23
CIS-code: 5473368100
Locatie: Goedentijd 44, Alphen
Kaartbladnummers: 50E
Centrumcoördinaten: 125.350/388.758

Status: **concept**
Auteur: Luc Pasteels
Illustraties: Luc Pasteels
Omslagontwerp: M. Kriek
Autorisatie: J. van Hemert

ISBN: **xxxxxxxxxxxxx**

©ADC Beesd, Beesd, november 2023
Busterweg 4 / Nijverheidsweg-Noord 114
4153 RJ Beesd / 3812 PN Amersfoort

INHOUD

SAMENVATTING.....	2
1 INLEIDING.....	3
1.1. algemeen	3
1.2. doel- en vraagstelling	4
2 VOORONDERZOEK.....	6
2.1 inleiding	6
2.2 voorgaande onderzoeken binnen het plangebied	6
2.3 voorgaande onderzoeken in de omgeving van het plangebied.....	6
2.4 archeologische verwachting	7
3 METHODE.....	8
3.1 inleiding	8
3.2 locatie werkputten.....	8
3.3 onderzoeksmethode.....	9
4 RESULTATEN	10
4.1 inleiding	10
4.2 bodemopbouw	11
4.3 sporen en vondsten.....	12
5 CONCLUSIE EN ADVIES.....	14
LITERATUUR	15
LIJST MET FIGUREN EN TABELLEN.....	16
BIJLAGE 1 OVERZICHT ARCHEOLOGISCHE PERIODEN	17
BIJLAGE 2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	18
BIJLAGE 3 SPORENLIJST	20
BIJLAGE 4 ALLESPORENKAART	21
BIJLAGE 5 PROFIELTEKENINGEN	22

SAMENVATTING

Op donderdag 26 oktober 2023 heeft ADC Beesd (voormalig VUHbs Archeologie) een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in het plangebied Goedentijd 44 te Alphen in de gemeente Alphen-Chaam. Het betreft een terrein van ca. 4600 m², momenteel deels bebouwd en deels weiland. Binnen het plangebied zal ter hoogte van de varkensstal een nieuwe woning worden opgericht. Ook op het weiland worden vier woningen gebouwd. Voor het plangebied is een archeologisch bureauonderzoek en verkennend booronderzoek uitgevoerd. Op basis van dat onderzoek is een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven geadviseerd voor het oostelijk deel van het plangebied.

De doelstelling van het onderzoek is het inventariseren van de aanwezige archeologische resten binnen het plangebied. Indien deze worden aangetroffen is een tweede doel het waarden van deze resten om een advies te kunnen uitbrengen ten aanzien van de mate waarin deze resten behoudenswaardig zijn.

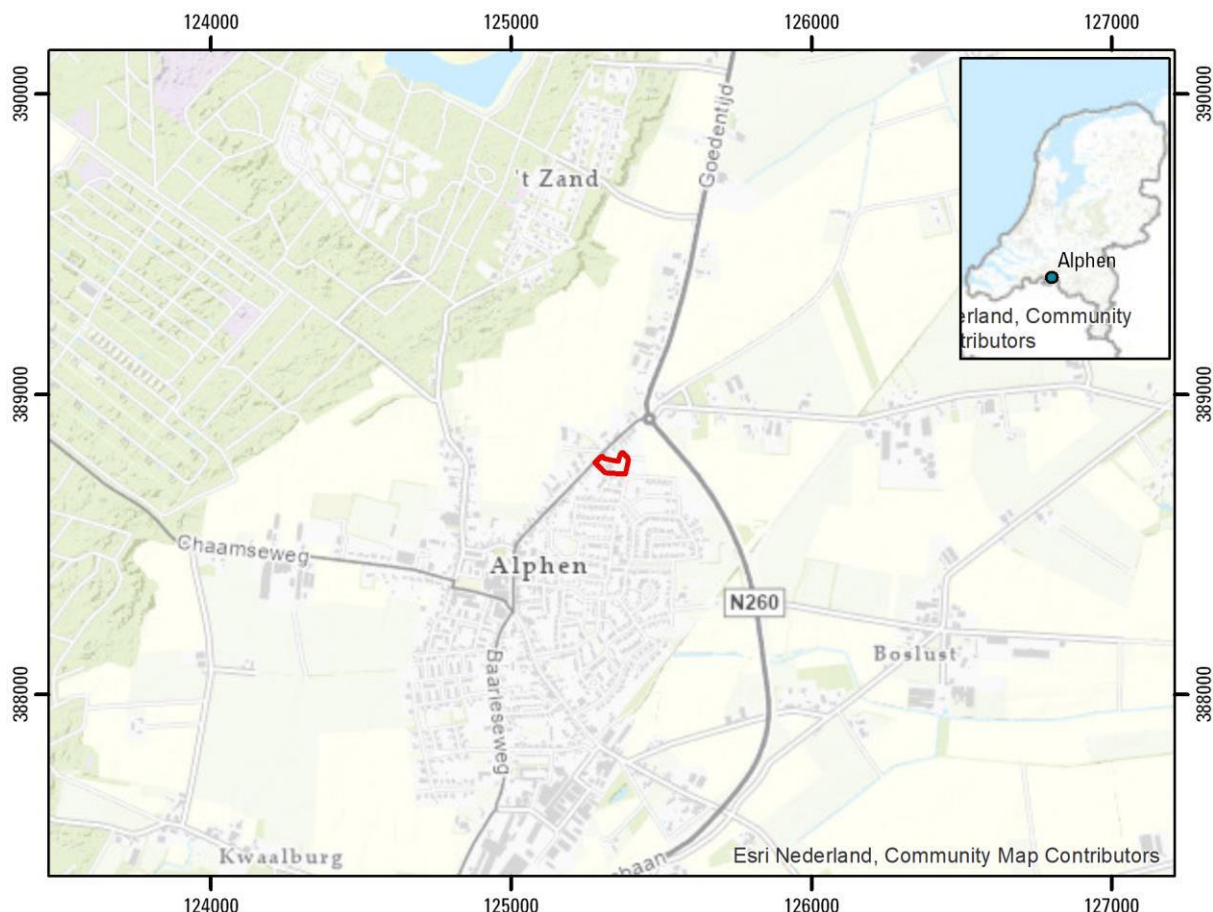
Het vooronderzoek wees uit dat in het oostelijke deel van het plangebied een goed bewaard archeologisch niveau aanwezig is. Uit de boringen bleek sprake te zijn van een AC-profiel. De C-horizont bestaat uit rivierafzettingen van de Sterksel Formatie welke zijn afgedekt door dekzandafzettingen uit het Laagpakket van Wierden behorende tot de Boxtel Formatie.

De opgraving is uitgevoerd conform de richtlijnen KNA (versie 4.1, protocol 4004, opgraving) en de bepalingen in het PvE. Er zijn twee proefsleuven aangelegd, in totaal is 163 m² onderzocht. De bodemopbouw binnen het plangebied is vastgelegd middels vier profielkolommen. Het bodemprofiel bestaat vanaf het maaiveld uit een zwartgrijze, moderne bouwvoor van 20 tot 40 cm dik. Hieronder bevond zich een donker bruingrijze bouwvoorlaag die hevig is gebioturbeerd. Dergelijke bioturbatie was ook nog goed terug te zien in het vlak. Op 50 – 70 cm -mv (ca. 22.95 m +NAP) begon de ongeroerde natuurlijke bodem. Dit kan benoemd worden als de C-horizont, behorende tot het Laagpakket van Wierden binnen de Formatie van Boxtel. De hieronder liggende afzettingen van de Formatie van Sterksel zijn in de profielen niet aangesneden.

In werkput 2 zijn een natuurlijke verstoring en een recente greppel in het vlak herkend. De natuurlijke verstoring is waarschijnlijk veroorzaakt door een boom, een zogeheten ‘boomval’. De greppel was in het vlak donker zwartgrijs van kleur en in de vulling is landbouwplastic waargenomen. Geprojecteerd op historisch kaartmateriaal valt de greppel waarschijnlijk te herleiden aan een weg die in het zuiden langs het plangebied heeft gelopen. Behalve het gedeselecteerd materiaal is geen vondstmateriaal aangetroffen.

Op basis van deze bevindingen wordt geadviseerd de archeologische verwachting in de top van het dekzand van het laagpakket van Wierden voor het onderzoeksgebied bij te stellen naar laag. Omdat de formatie van Sterksel, waar archeologische resten uit het paleolithicum aanwezig kunnen zijn, niet is aangetroffen kunnen hierover geen uitspraken worden gedaan. Geadviseerd wordt het terrein met betrekking tot archeologie vrij te geven voor verdere werkzaamheden.

Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Alphen-Chaam om op basis van dit advies een besluit te nemen ten aanzien van het vervolgtraject. De archeologische meldingsplicht blijft te allen tijde van kracht. Wanneer tijdens graafwerkzaamheden archeologische sporen of resten worden aangetroffen, dan dient dit, conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet 2016, direct te worden gemeld bij de bevoegde overheid.

FIGUUR 1.1. Alphen-Goedentijd 44. Ligging van het plangebied in Alphen. Inzet: ligging van Alphen in Nederland. Schaal 1:25.000.

1 INLEIDING

1.1. ALGEMEEN

Op donderdag 26 oktober 2023 heeft ADC Beesd (voormalig VUHbs Archeologie) een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in het plangebied Goedentijd 44 te Alphen in de gemeente Alphen-Chaam. Het plangebied Goedentijd ligt aan de noordrand van het dorp Alphen, gemeente Alphen-Chaam (fig. 1.1). Het betreft een terrein van ca. 4600 m², momenteel deels bebouwd en deels weiland. Binnen het plangebied zal ter hoogte van de varkensstal een nieuwe woning worden opgericht. Ook op het weiland worden vier woningen gebouwd. Hiervoor is een bestemmingsplanwijziging nodig.¹

De onderzoekslocatie ligt volgens de Archeologische Beleidskaart van de Gemeente Alphen-Chaam in de zone Categorie 2 (terreinen van (zeer) hoge waarde). Voor deze verwachtingszone geldt een onderzoekspllicht bij bodemingrepen met een oppervlakte groter dan 100 m² en dieper dan 30 cm beneden maaiveld. Binnen het plangebied is een archeologisch bureauonderzoek en verkennend booronderzoek uitgevoerd. Op basis van dat onderzoek is een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven geadviseerd voor het oostelijk deel van het plangebied.² De gemeente heeft dit advies overgenomen wat heeft geleid tot onderhavig proefsleuvenonderzoek.

Het veldteam bestond uit Jelle van Hemert (Senior KNA archeoloog), Matthijs Catsman en Luc Pasteels. De uitwerking is gedaan door Luc Pasteels. Dit document betreft de rapportage van de onderzoeksresultaten en is als volgt opgebouwd: eerst wordt de doel- en vraagstelling gepresenteerd,

¹ Bink 2023.

² Van den Blink/Kruithof 2023.

waarna achtereenvolgens het vooronderzoek en archeologische verwachting, de bodemopbouw, de archeologische resultaten en tot slot een conclusie en advies aan bod komen.

1.2. DOEL- EN VRAAGSTELLING

De doelstelling van het proefsleuvenonderzoek is geformuleerd in het PvE en luidt als volgt:³

‘De doelstelling van het onderzoek is het inventariseren van de aanwezige archeologische resten binnen het plangebied. Indien deze worden aangetroffen is een tweede doel het waarderen van deze resten om een advies te kunnen uitbrengen ten aanzien van de mate waarin deze resten behoudenswaardig zijn. Dit advies dient het bevoegd gezag te ondersteunen in een besluitvorming omtrent verder te nemen stappen in het archeologisch traject. In de praktijk zal dit, vooropgesteld dat er behoudenswaardige resten worden aangetroffen, neerkomen op ofwel behoud in situ ofwel behoud ex situ. Bij het uitblijven van archeologische resten of de aanwezigheid van niet-behoudenswaardige resten, zal vrijgave worden geadviseerd.’

Teneinde het behalen van deze doelstelling zijn in het PvE de volgende onderzoeksvragen opgesteld:⁴

Algemeen

1. Zijn er archeologische resten (sporen, structuren, vondsten) in de bodem aanwezig, of zijn er aanwijzingen dat deze hier verwacht mogen worden?
2. Indien het onderzoek geen archeologische resten of beperkte archeologische fenomenen (bijvoorbeeld alleen losse vondsten) oplevert, welke verklaring is hiervoor dan te geven? Is er (bijvoorbeeld) sprake van: aantoonbare afwezigheid van bewoning en / of actief landgebruik, verstoring van antropogene aard, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door werk- of weersomstandigheden?

Gaafheid en conservering van de vindplaatsen

3. In welke lagen, zones of gebieden bevinden zich gave en goed geconserveerde archeologische resten of waar zijn ze te verwachten?
4. Wat is de mate van conservering en gaafheid van de archeologische resten?

Perioden en sites

5. Indien er archeologische resten aanwezig zijn, kunnen er binnen de vindplaats aparte sites onderscheiden worden, en zo ja, op welke gronden?
6. Wat is de begrenzing en de ruimtelijke spreiding, zowel in horizontale als verticale zin, van de sites en wat is de onderlinge samenhang?
7. Wat is per archeologische site in het onderzoeksgebied:
 - a. de ligging (inclusief diepteligging) en begrenzing
 - b. de geologische en/of bodemkundige eenheid
 - c. de omvang (inclusief verticale dimensies)
 - d. aard /complexiteit / functie
 - e. de samenstelling van de archeologische resten (grondsporen en mobilia)
 - f. de vondst- en spoordichtheid
 - g. de stratigrafie
 - h. de ouderdom, periodisering, typochronologische classificatie

³ Bink 2023, 9.

⁴ *idem*, 10.

8. Zijn er aanwijzingen voor landgebruik (off-site-patronen) in de zin van wegen, parcelering, akkers, grondstofwinning, vennen, etc?
9. Zijn er aanwijzingen voor agrarische en/of ambachtelijke activiteiten? Zo ja, waaruit blijkt dat en welke kenmerken zijn hieraan naar analogie van vraag 3 aan te geven?
10. Kunnen meerdere bewoningsfasen onderscheiden worden? Zo ja in welke mate zijn deze aaneensluitend?
11. Wanneer en waarom zijn de sites en de vindplaats in zijn geheel verlaten of in onbruik geraakt?

Landschap en bodem

12. Wat is de fysieklandschappelijke ligging van de sites (geologie, bodemkunde, geomorfologie, afstand tot water, reliëf)?
13. Wat is de paleo-ecologische context van het onderzoeksgebied? Liggen in de omgeving locaties die voor pollenanalyse bemonsterd kunnen worden?
14. Welke postdepositionele processen hebben zich afgespeeld en wat is het effect daarvan?

2 VOORONDERZOEK

2.1 INLEIDING

Binnen- en in de omgeving van het plangebied zijn verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd. Deze komen in dit hoofdstuk aan bod. De inhoud is grotendeels overgenomen uit het bureau- en booronderzoek van Ares Milieu⁵ uit januari 2023 en het PvE.⁶

2.2 VOORGAANDE ONDERZOEKEN BINNEN HET PLANGEBIED

Voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek is een gecombineerd bureau- en booronderzoek uitgevoerd door Aeres milieu in 2023. Het onderzoek wees uit dat in het oostelijke deel van het plangebied een goed bewaard archeologisch niveau aanwezig zou zijn. Uit de boringen bleek sprake van een AC-profiel. De C-horizont bestaat uit rivierafzettingen van de Sterksel Formatie welke zijn afgedekt door dekzandafzettingen uit het Laagpakket van Wierden behorende tot de Bostel Formatie.

In het oostelijke deel van het plangebied werd de C-horizont vrijwel direct afgedekt door een esdek. Het esdek heeft hiermee een conserverende werking gehad op eventuele (kwetsbare) archeologische resten. Dit leidde tot de handhaving van de in het bureauonderzoek opgestelde hoge verwachting voor vuursteenvindplaatsen uit het laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum en nederzettingen uit het (laat-)neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen voor deel van het plangebied. In de top van de Sterksel Formatie bevinden zich ook mogelijk resten uit het midden-paleolithicum. In de westelijke helft van het plangebied bleek de C-horizont dusdanig vergraven dat de opgestelde archeologische verwachting voor het laat-paleolithicum tot en met de vroege middeleeuwen hier is bijgesteld naar laag.

2.3 VOORGAANDE ONDERZOEKEN IN DE OMGEVING VAN HET PLANGEBIED

Rondom het plangebied zijn meerdere archeologische onderzoeken uitgevoerd. Hiervan zijn twee proefsleuvenonderzoek en een opgraving direct rondom het plangebied het meest relevant. Op 40 m ten westen van het plangebied heeft Transect in 2021 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn twee sporen aangetroffen die door de onderzoekers in de Vroege-Midden IJzertijd worden gedateerd, maar die gezien de gebrokte vulling en scherpe aflijning op de foto's eerder in de Middeleeuwen of Nieuwe tijd thuis zullen horen.⁷

Direct ten zuiden van het onderzoeksgebied heeft BAAC b.v. in 2012 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Hierbij bleek dat een goede bewaarde bodem aanwezig was. In een oude akkerlaag werden scherven aardewerk uit de IJzertijd en de Nieuwe tijd aangetroffen. Grondsporen bleken echter niet aanwezig. Het terrein is vrijgegeven, maar in de directe omgeving worden nog wel archeologisch resten verwacht.⁸

Direct ten oosten van het plangebied is in 2017 door Antea een proefsleuvenonderzoek en opgraving uitgevoerd. Tijdens de opgraving zijn een greppelsysteem uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd aangetroffen en meerdere (paal)kuilen uit de Late Prehistorie. Uit deze paalkuilen bleek alleen een aantal zeer hypothetische structuren te reconstrueren.⁹

⁵ Van den Blink/Kruijthof 2023.

⁶ Bink 2023.

⁷ Hartog 2022.

⁸ Kooi 2012.

⁹ Colijn *et al.* 2019.

2.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Op basis van het uitgevoerd onderzoek kan worden gesteld dat binnen het oosten van het plangebied nog een goed bewaard archeologisch niveau uit het laat-paleolithicum tot en met de vroege middeleeuwen aanwezig is. Dit niveau wordt verwacht in de top van de dekzandafzettingen (Laagpakket van Wierden, Bostel Formatie). Daarnaast kunnen er vanaf het maaiveld waarden uit de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe tijd worden aangetroffen en kunnen er potentieel resten vanaf het midden-paleolithicum in de top van de rivierafzettingen uit de Sterksel Formatie (155 centimeter beneden maaiveld) aanwezig zijn.

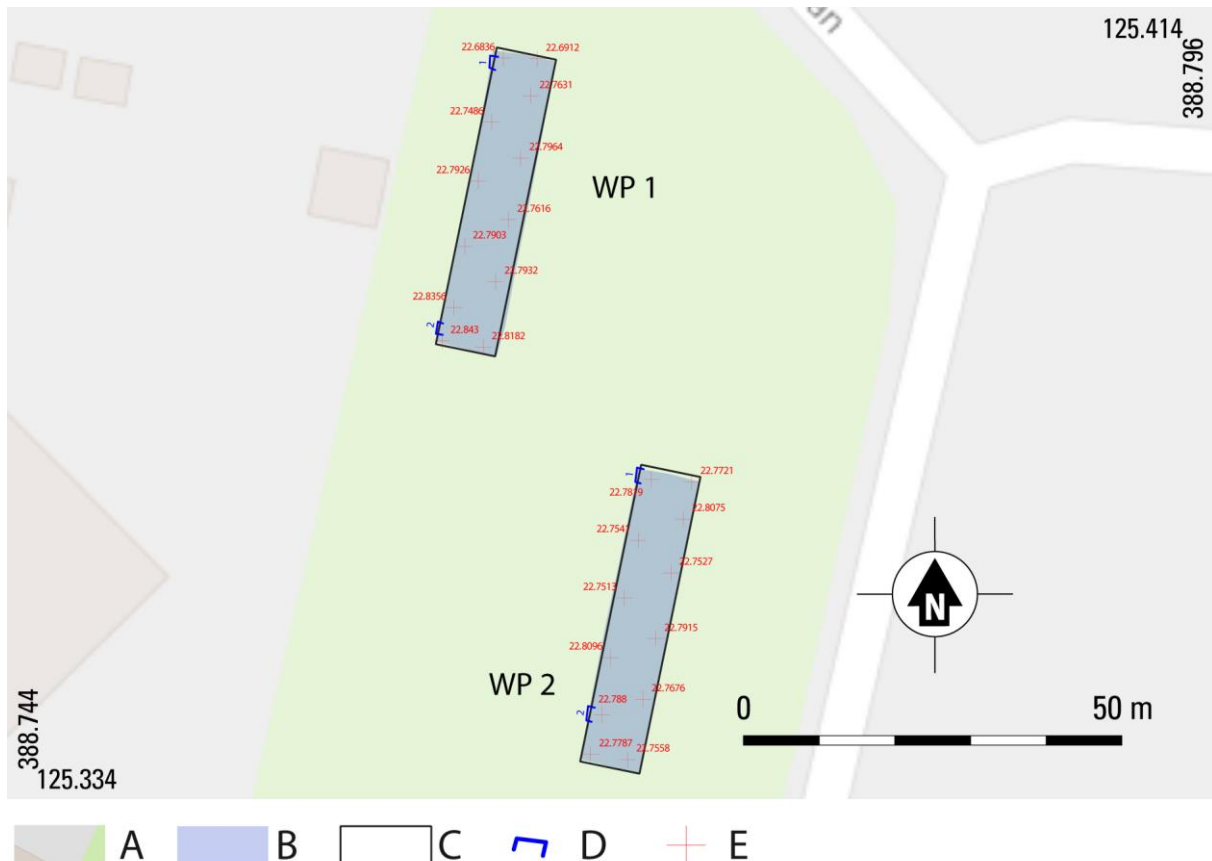
3 METHODE

3.1 INLEIDING

Het onderzoek is conform de richtlijnen KNA (versie 4.1, protocol 4003, inventariserend veldonderzoek)¹⁰ en de bepalingen in het PvE¹¹ uitgevoerd. Hieronder wordt kort ingegaan op de gebruikte strategie bij de plaatsing en aanleg van de werkput en wordt een (beknopte) samenvatting geboden van de gebruikte onderzoeksmethode.

3.2 LOCATIE WERKPUTTEN

In het PvE waren twee proefsleuven voorzien van 20 bij 4 m, in totaal 160 m² wat uitkomt op een dekkingsgraad van 8,3%. Indien nodig is 50m² aan proefsleuf beschikbaar gesteld voor uitbereidingen van de werkputten. In het veld konden het voorgenomen sleuvenplan worden gevolgd. In totaal is 163 m² aan proefsleuf aangelegd. Er is geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot uitbereiding.

Figuur 3.1. Alphen-Goedentijd 44. Het voorgenomen sleuvenplan ten opzichte van de gerealiseerde werkputten met coupehaken en hoogtematen aangeduid. Schaal 1:500.

A: topografie (openstreetmap), B: opgegraven, C: puttenplan, D: coupehaak met nummer, E: hoogtemaat in m +NAP.

¹⁰ SIKB 2018.

¹¹ Bink 2013.

3.3 ONDERZOEKSMETHODE

De opgraving is uitgevoerd volgens de gebruikelijke opgravingstechnieken en de bepalingen in het PvE en de richtlijnen van de KNA. Hier zal een korte beschrijving worden gegeven van de gehanteerde werkwijze.

De werkputten zijn aangelegd met behulp van een graafmachine met gladde bak onder begeleiding van een senior KNA-Archeoloog. Bij de aanleg is systematisch en vlakdekkend gebruik gemaakt van een metaaldetector voor het opsporen van metaalvondsten, evenals visueel voor ander vondstmateriaal zoals aardewerk. Alle metaalvondsten zijn driedimensionaal ingemeten. Overig vondstmateriaal is in vakken van 4 bij 5 m verzameld. Het vlak is aangelegd op de top van de C-horizont. Sporen zijn ingekrast met een schep of meetpen en ingemeten met een GPS in het landelijke coördinatenstelsel (RD New). Van de sporen is een selectie gecoupeerd en afgewerkt op de kwaliteit en conservering daarvan te kunnen inschatten. Hierbij zijn vondsten per spoor en per vulling verzameld. Iedere werkput zijn aan beide uiteindes profielkolommen gegraven teneinde aardwetenschappelijk onderzoek. Alle coupes en profielen zijn gefotografeerd en vervolgens getekend op schaal 1:20. De locatie en richting van de coupes en profielen zijn ingemeten met de GPS. Van het vlak en het maaiveld zijn ca. elke 5 meter hoogtematen genomen met de GPS.

Figuur 3.2. Alphen-Goedentijd
44. Impressie van de
werkzaamheden in het veld.

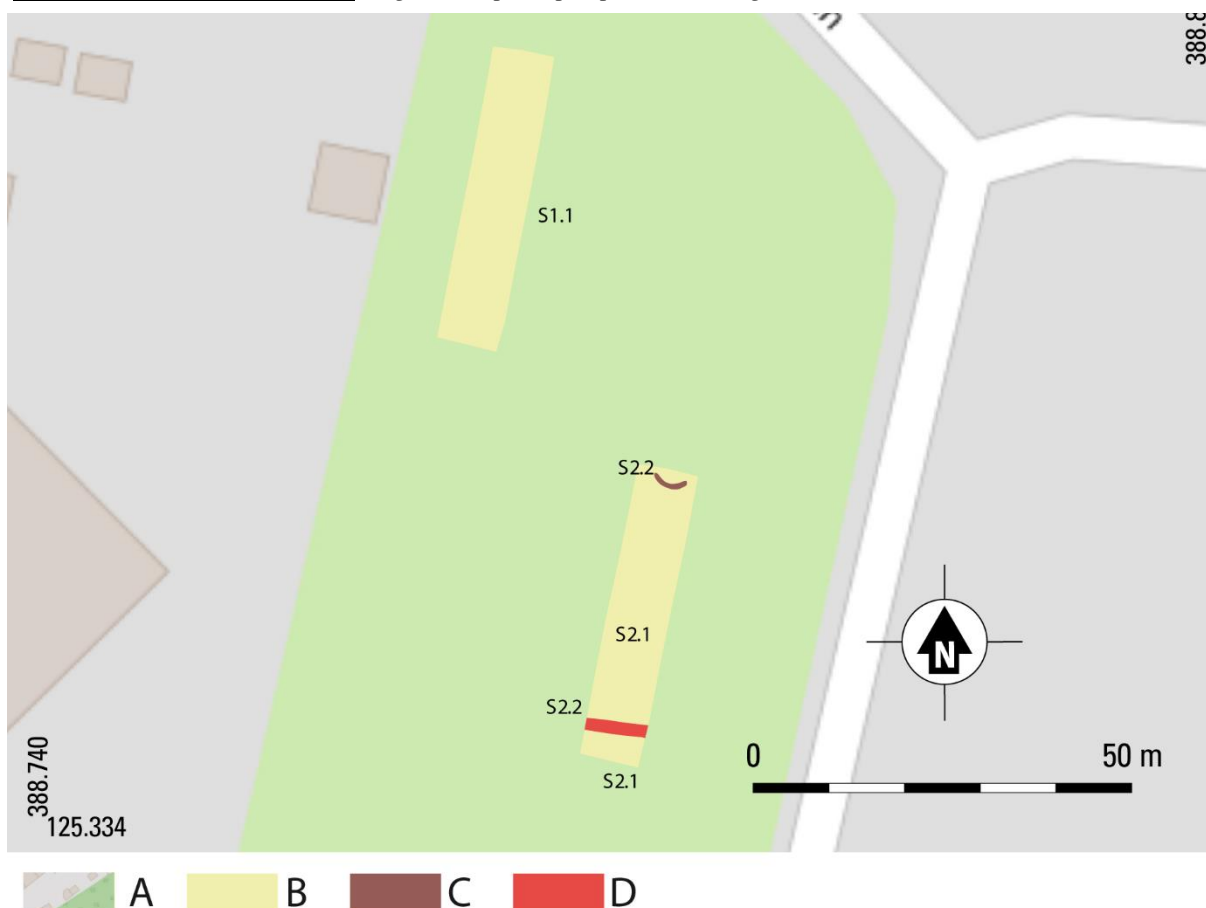
4 RESULTATEN

4.1 INLEIDING

Verdeeld over twee proefsleuven zijn acht spoornummers uitgedeeld. In tabel 4.1. staan de aantallen per spoor aard uiteengezet. In beide werkputten zijn twee lagen bouwvoor en de C-horizont aangetroffen. In werkput 2 zijn een natuurlijke verstoring en een recente greppel in het vlak herkend. De allesporenkaart is opgenomen in figuur 4.1. Voorts zal in dit hoofdstuk de bodemopbouw en de aangetroffen sporen worden besproken. Behoudens vijf metaalvondsten uit de bouwvoor welke zijn geselecteerd¹² is geen archeologisch vondstmateriaal aangetroffen.

spoor aard	aantal
bouwvoor	4
C-horizont	2
greppel	1
natuurlijke verstoring	1

Tabel 4.1. Alphen-Goedentijd 44. Aantallen
aangetroffen sporen per spoor aard uiteengezet.

Figuur 4.1. Alphen-Goedendag 44. Allesporenkaart (ASK) van het proefsleuvenonderzoek geprojecteerd op de topografische situatie. Schaal 1:500.

A: topografie (openstreetmap), B: C-horizont, C: natuurlijke verstoring, D: greppel.

¹² ¹² zie bijlage 6 voor selectierapport.

4.2 BODEMOPBOUW

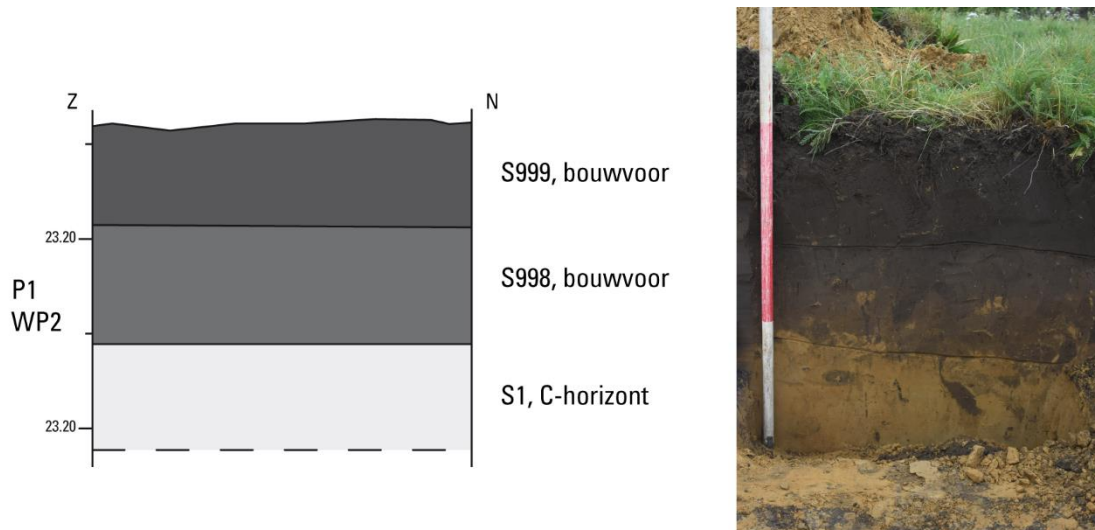
ACHTERGROND

Alphen ligt in het Zuid-Nederlandse zandgebied en geologisch gezien op het Kempenblok, het opheffingsgebied ten westen van de Roerdalslenk. Volgens de geomorfologische kaart ligt het zuidoostelijk deel van het plangebied op een dekzandplateau dat al dan niet is bedekt door een oud bouwlanddek (code 4F51yc). Dit is onderdeel van het dekzandplateau waar de kern van Alphen op gelegen is. Op de bodemkaart is het plangebied vanwege de ligging in de bebouwde kom niet gekarteerd. Rondom de bebouwde kom van Alphen zijn hoge zwarte enkeerdgronden van lemig fijn zand gekarteerd (code zEZ23).

PROFIELEN

De bodemopbouw binnen het plangebied is vastgelegd middels vier profielkolommen. Deze laten allen eenzelfde beeld zien. Vanaf het maaiveld was de bodemopbouw als volgt. Het bodemprofiel bestaat bovenin uit een zwartgrijze, moderne bouwvoor van 20 tot 40 cm dik. Plaatselijk bevatte deze laag houtskool. Hieronder bevond zich een donker bruingrijze oude bouwvoor die hevig is gebioturbeerd. Dergelijke bioturbatie was ook nog goed terug te zien in het vlak, dat veel sporen mollengangen bevatte (zie fig. 4.3). Op 50 – 70 cm -mv (ca. 22.95 m +NAP) begon de ongeroerde natuurlijke bodem. In werkput 1 lag de grens iets hoger dan in werkput 2, respectievelijk 22.80 en 22.90 m +NAP. De natuurlijke bodem bestond uit lichtbruin zwak siltig en matig fijn zand. Dit kan benoemd worden als de C-horizont in eolisch afgezet dekzand, behorende tot het Laagpakket van Wierden binnen de Formatie van Boxtel. De hieronder liggende afzettingen van de Formatie van Sterksel zijn in de profielen niet waargenomen.

De aanwezigheid van een A-C profiel doorheen het plangebied doet vermoeden dat de bodem in het verleden tot op zekere hoogte is afgetopt. Hierbij kunnen eventueel aanwezige ondiepe archeologische grondsporen verloren zijn gegaan. Van een esdek is tevens geen sprake, hoewel de onderste laag die is geïnterpreteerd als bouwvoor (S998) mogelijk wel restanten van een esdek kunnen bevatten.

Figuur 4.2. Alphen-Goedentijd 44. Een representatief bodemprofiel voor het onderzoeksgebied met bijbehorende interpretatie. Tekening schaal 1:20.

4.3 SPOREN EN VONDSTEN

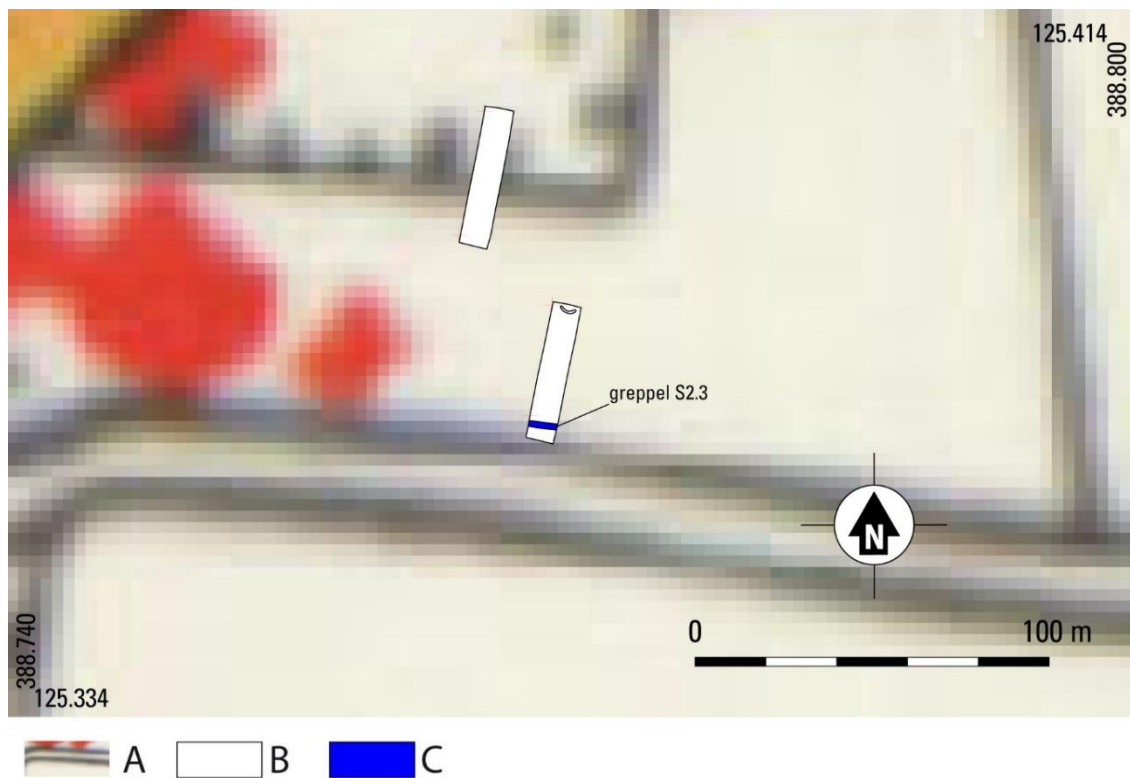
Behalve antropogene en natuurlijke lagen die in de profielen voorkomen zijn twee grondsporen geïdentificeerd. Het gaat om sporen S2.2 en S2.3, respectievelijk een natuurlijke verstoring en een recente greppel. De natuurlijke verstoring is waarschijnlijk veroorzaakt door een boom, daar het gaat om een half cirkelvormig spoor, een zogeheten ‘boomval’. De greppel was in het vlak donker zwartgrijs van kleur met enkele lichtgrijze vlekken (fig. 4.3). In de vulling is landbouwplastic waargenomen zodoende is het spoor niet gecoupeerd, daar het gaat om een recent spoor. Geprojecteerd op historisch kaartmateriaal valt de greppel waarschijnlijk te herleiden aan een weg – en daarmee de zuidelijke begrenzing van het perceel – die in het zuiden langs het plangebied heeft gelopen (fig. 4.4). Waarschijnlijk heeft greppel de weg geflankeerd en is deze omstreeks de jaren 80 gedempt.

Het vondstmateriaal bestaat uit vijf metaalvondsten, namelijk twee bronzen munten (V2 en V5), één loden kogel (V3), één bronzen vingerhoedje (V4) en één niet nader determineerbaar beslagfragmentje van brons.¹³ De munten zijn een duit en een oord uit de Nieuwe tijd (16de-18de eeuw), maar zijn vanwege de slechte staat van het brons niet nader te determineren. Alle vondsten zijn afkomstig uit de oude bouwvoor en in de Nieuwe Tijd te dateren. Er wordt geadviseerd om deze vondsten te deselecteren voor conservering en deponering. De determinatie-/deselectietabel is opgenomen in het bijlage 6.

Figuur 4.3. Alphen-Goedentijd 33. Overzichtsfoto van werkput 2 met op de voorgrond recente greppel S2.3 en het door mollengangen gebioturbeerde vlak.

¹³ ¹³ Determinatie J. van Hemert (ADC Beesd).

Figuur 4.4. Alphen-Goedentijd 44. Sporenkaart geprojecteerd op de historische kaart uit 1980.
A: kaart 1980 (topotijdreis), B: opgegraven, C: greppel.

5 CONCLUSIE EN ADVIES

ADC Beesd heeft op 23 oktober 2023 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in het plangebied Goedentijd 44 te Alphen in de gemeente Alphen-Chaam teneinde het in kaart brengen en het waarderen van eventueel aanwezige archeologische vindplaatsen. Voor het terrein bestond een hoge archeologische verwachting voor de perioden Laat-Paleolithicum tot Nieuwe Tijd. Tijdens het archeologisch onderzoek is geen archeologische vindplaats aangetroffen.

Uit de profielen bleek dat het terrein in het verleden tot op zekere hoogte is afgetopt, waarbij het bodemprofiel tot in de C-horizont zijn afgesneden. Dit betekent dat ondiepe grondsporen als gevolg hiervan kunnen zijn verdwenen. Archeologische grondsporen die dieper zijn ingegraven dan tot waar deze aftopping de bodem heeft verstoord, zijn in de proefsleuven niet waargenomen. Slechts een natuurlijke verstoring en recente greppel zijn in het vlak waargenomen. Het vondstmateriaal heeft zich beperkt tot metaalvondsten uit de bouwvoor. Op basis hiervan wordt geadviseerd de archeologische verwachting in de top van het dekzand van het laagpakket van Wierden voor het onderzoeksgebied bij te stellen naar laag. Omdat de formatie van Sterksel, waar archeologische resten uit het Paleolithicum aanwezig kunnen zijn, niet is aangetroffen kunnen hierover geen uitspraken worden gedaan. Dit niveau ligt op basis van het vooronderzoek rond 1.55 m -mv.

Op grond van deze bevindingen wordt geadviseerd het terrein met betrekking tot archeologie vrij te geven voor verdere werkzaamheden. Hoewel bij ons geen verstoringsdiepte bekend is, geldt dit advies ongeacht of hierbij de top van de formatie van Sterksel wordt geraakt, gezien het kleine oppervlak van het plangebied en dus de geringe kans dat hierbij (intacte) resten vanaf het Midden-Paleolithicum op dit niveau verstoord worden.

Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Alphen-Chaam om op basis van dit advies een besluit te nemen ten aanzien van het vervolgetraject. De archeologische meldingsplicht blijft te allen tijde van kracht. Wanneer tijdens graafwerkzaamheden archeologische sporen of resten worden aangetroffen, dan dient dit, conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet 2016, direct te worden gemeld bij de bevoegde overheid.

LITERATUUR

Bink, M. 2023: *Programma van Eisen Alphen-Goedentijd 44*, Amsterdam.

Blink, F. van den, L. Kruithof, 2023: *Archeologisch bureau- en verkennend veldonderzoek door middel van boringen. Goedentijd 44 e.o. te Alphen (Gemeente Alphen-Chaam, Roermond (AM22529).*

Colijn, J.E. et al., 2019: *IVO-P en Archeologische Opgraving De Ligt IV Alphen, gemeente Alphen-Chaam*, Oosterhout (Antea Group Archeologie 2018/75).

Hartog, M., 2022: Alphen, Goedentijd 27-27a. *Gemeente Alphen-Chaam (NB) Een inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven, karterende en waarderende fase*, Nieuwegein (Transect-rapport 3535).

Kooi, M., 2012: *Alphen-Chaam, Alphen Beukenlaan - De Ligt III fase 1, Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven, 's-Hertogenbosch* (BAAC-rapport A-12.0089).

SIKB, 2018: *KNA versie 4.1, Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek (landbodems)*, Gouda.

INTERNETBRONNEN

Openstreetmap, <https://www.openstreetmap.org/>, geraadpleegd op 2-11-2023.

Topotijdreis, <https://www.topotijdreis.nl/>, geraadpleegd OP 2-11-2023.

LIJST MET FIGUREN EN TABELLEN

bijschrift	bladzijde
figuren	
Figuur 1.1. Alphen-Goedentijd 44. Ligging van het plangebied in Alphen. Inzet: ligging van Alphen in Nederland. Schaal 1:25.000	4
Figuur 3.1. Alphen-Goedentijd 44. Het voorgenomen sleuvenplan ten opzichte van de gerealiseerde werkputten met coupehaken en hoogtematen aangeduid. Schaal 1:500.	9
Figuur 3.2. Alphen-Goedentijd 44. Impressie van de werkzaamheden in het veld.	10
Figuur 4.1. Alphen-Goedendag 44. Allesporenkaart (ASK) van het proefsleuvenonderzoek geprojecteerd op de topografische situatie. Schaal 1:500.	11
Figuur 4.2. Alphen-Goedentijd 44. Een representatief bodemprofiel voor het onderzoeksgebied met bijbehorende interpretatie. Tekening schaal 1:20.	12
Figuur 4.3. Alphen-Goedentijd 33. Overzichtsfoto van werkput 2 met op de voorgrond recente greppel S2.3 en het door mollengangen gebioturbeerde vlak.	13
Figuur 4.4. Alphen-Goedentijd 44. Sporenkaart geprojecteerd op de historische kaart uit 1980	13
tabellen	
Tabel 4.1. Alphen-Goedentijd 44. Aantallen aangetroffen sporen per spooraard uiteengezet	11

BIJLAGE 1 OVERZICHT ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

Historie	NIEUWE TIJD	NT C / Nieuwste tijd		1850
		NT B		1650
		NT A		1500
	MIDDELEEUWEN	LATE ME		1250
		VOLLE ME		1050-1000
		VROEGE ME	D. OTTOONS/10de eeuw	900
			C. KAROLINGISCH	725
			B. MEROVINGISCH LAAT	525
			A. MEROVINGISCH VROEG	450
		LAAT		270
Protohistorie	ROMEINSE TIJD	MIDDEN		70 na Chr.
		VROEG		12 voor Chr.
		LAAT		250
	IJZERTIJD	MIDDEN		500
		VROEG		(800)-775
		LAAT		(1100-)-1050
	BRONSTIJD	MIDDEN		1800
		VROEG		2000
		LAAT		2850
Prehistorie	NEOLITHICUM	MIDDEN		4200
		VROEG		5300-4900
		LAAT		6500
	MESOLITHICUM	MIDDEN		7500
		VROEG		9200-8800
		LAAT		35.000 BP
	PALEOLITHICUM	MIDDEN		300.000 BP
		VROEG		
		LAAT		
		MIDDEN		

Algemeen

1. Zijn er archeologische resten (sporen, structuren, vondsten) in de bodem aanwezig, of zijn er aanwijzingen dat deze hier verwacht mogen worden?

In de proefsleuven zijn geen archeologische resten aangetroffen. De enige grondsporen bleken een natuurlijke verstoring en een greppel uit een recente periode. Ook is er geen vondstmateriaal aangetroffen dat duidt op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats.

2. Indien het onderzoek geen archeologische resten of beperkte archeologische fenomenen (bijvoorbeeld alleen losse vondsten) oplevert, welke verklaring is hiervoor dan te geven? Is er (bijvoorbeeld) sprake van: aantoonbare afwezigheid van bewoning en / of actief landgebruik, verstoring van antropogene aard, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door werk- of weersomstandigheden?

Enerzijds bleek op basis van de bodemprofielen de oorspronkelijke bodem voor een groot deel afgetopt, waarbij de oorspronkelijk aanwezige bodemhorizonten zijn weggegraven. Dit betekent ook dat eventueel aanwezige ondiepe archeologische sporen verloren zijn gegaan. Diepere sporen waterputten zijn ook niet aangetroffen. Anderzijds zijn ook geen vondsten aangetroffen die wijzen op het ooit hebben plaatsvinden van bewoning binnen het plangebied.

Gaafheid en conservering van de vindplaatsen

3. In welke lagen, zones of gebieden bevinden zich gawe en goed geconserveerde archeologische resten of waar zijn ze te verwachten?

Nergens in het plangebied bevinden zich goed geconserveerde archeologische resten.

4. Wat is de mate van conservering en gaafheid van de archeologische resten?

n.v.t.

Perioden en sites

5. Indien er archeologische resten aanwezig zijn, kunnen er binnen de vindplaats aparte sites onderscheiden worden, en zo ja, op welke gronden?

N.v.t. zie vraag 1-3.

6. Wat is de begrenzing en de ruimtelijke spreiding, zowel in horizontale als verticale zin, van de sites en wat is de onderlinge samenhang?

7. Wat is per archeologische site in het onderzoeksgebied:

- a. de ligging (inclusief diepteligging) en begrenzing
- b. de geologische en/of bodemkundige eenheid
- c. de omvang (inclusief verticale dimensies)
- d. aard /complextypen / functie
- e. de samenstelling van de archeologische resten (grondsporen en mobilia)
- f. de vondst- en spoordichtheid
- g. de stratigrafie
- h. de ouderdom, periodisering, typochronologische classificatie

8. Zijn er aanwijzingen voor landgebruik (off-site-patronen) in de zin van wegen, percelering, akkers, grondstofwinning, vennen, etc?

9. Zijn er aanwijzingen voor agrarische en/of ambachtelijke activiteiten? Zo ja, waaruit blijkt dat en welke kenmerken zijn hieraan naar analogie van vraag 3 aan te geven?

10. Kunnen meerdere bewoningsfasen onderscheiden worden? Zo ja in welke mate zijn deze aaneensluitend?

11. Wanneer en waarom zijn de sites en de vindplaats in zijn geheel verlaten of in onbruik geraakt?

Landschap en bodem

12. Wat is de fysieklandschappelijke ligging van de sites (geologie, bodemkunde, geomorfologie, afstand tot water, reliëf)?

Het onderzoeksgebied kent een natuurlijke ondergrond bestaande uit dekzand, behorende tot het Laagpakket van Wierden binnen de Formatie van Boxtel. In de profielen zijn geen restanten meer van oorspronkelijke bodemhorizonten aangetroffen: de top van de natuurlijke afzettingen wordt afgesneden in de C-horizont. Hierboven komen twee lagen bouwvoor voor, waarvan de onderste nog restanten kan bevatten van het esdek.

13. Wat is de paleo-ecologische context van het onderzoeksgebied? Liggen in de omgeving locaties die voor pollenanalyse bemonsterd kunnen worden?

Op basis van de onderhavige onderzoeksresultaten kan hier geen aanbeveling worden gedaan. Indien zich in het plangebied natuurlijke laagtes voordoen die zijn opgevuld zouden dit een potentiële contexten zijn voor paleo-ecologisch onderzoek, maar dit zal ter plekke moeten worden gewaardeerd.

14. Welke postdepositionele processen hebben zich afgespeeld en wat is het effect daarvan?

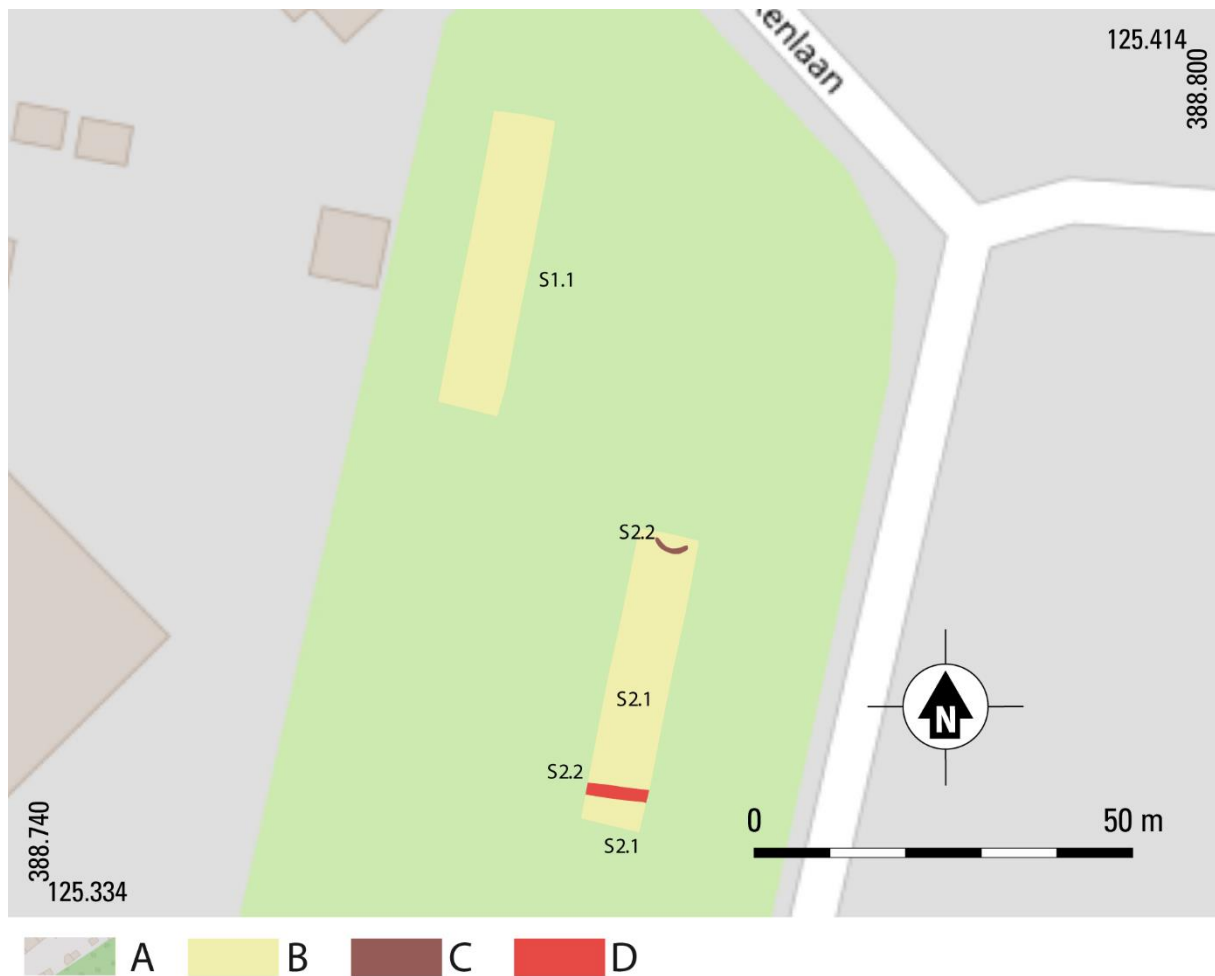
Als gevolg van aftoppen van de bodem zijn de oorspronkelijk aanwezige bodemhorizonten vergraven. Hierdoor zijn ook eventueel archeologische grondsporen verstoord en bijbehorende vondsten verplaatst binnen of tot buiten het plangebied.

BIJLAGE 3

SPORENLIJST

wp	sn	spoorraad	Ln	soort laag	tint	bijkleur	hoofdkleur
1	1	C-horizont	1	vulling			geel
1	998	bouwvoor	1	vulling	donker	bruin	grijs
1	999	bouwvoor	1	vulling	donker	zwart	grijs
2	1	C-horizont	1	vulling		beige	geel
2	2	natuurlijke verstoring	1	vulling		grijs	bruin
2	3	greppel	1	vulling	donker		grijs
2	998	bouwvoor	1	vulling	donker	bruin	grijs
2	999	bouwvoor	1	vulling	donker	zwart	grijs

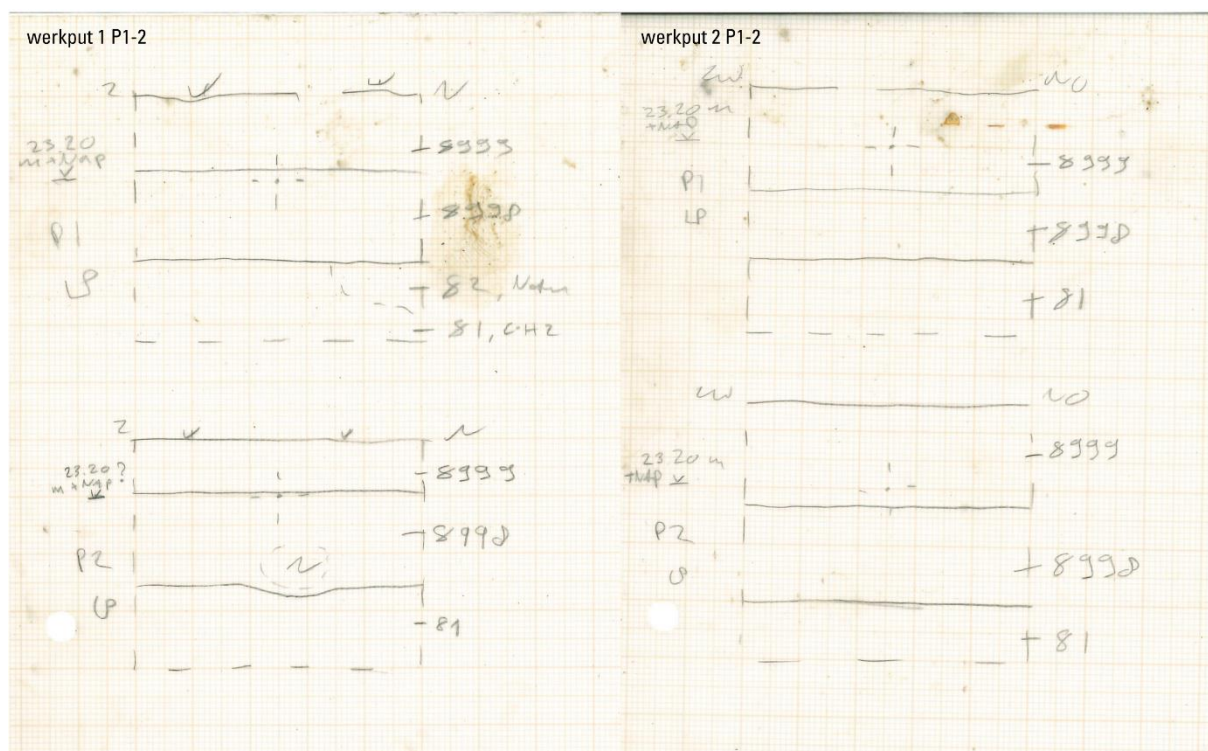
BIJLAGE 4 ALLESPORENKAART

Bijlage 4: Alphen-Goedentijd 44. Geïnterpreteerde allesporenkaart. Schaal 1:500.

A: topografie (openstreetmap), B: C-horizont, C: natuurlijke verstoring, D: greppel.

BIJLAGE 5 PROFIELTEKENINGEN

Bijlage 5. Alphen-Goedentijd 44. Scan van de vervaardigde profieltekeningen op schaal 1:20. Profielnummers komen overeen met hetgeen dat op figuur 3.1 is aangeduid.

BIJLAGE 6: SELECTIERAPPORT, DESELECTIEVOORSTEL VONDSTEN EN MONSTERS

Naam project	Alphen-Goedentijd 44	Zaakidentificatie	5473368100
Projectcode	AC-AG-23	Depot	Provinciaal Archeologisch Depot Noord-Brabant
Opgesteld door	Luc Pasteels	Beoordeeld door	

TOELICHTING

WP	Werkputnummer	PERIODE	Datering van de vondst
VN	Vondstnummer	SN	Spoornummer
VOLG	Volgnummer*	SPOORDEF	Definitie van het spoor
AANTAL	Aantal objecten/fragmenten dat verwijderd wordt	BEGIN T/M EIND	Datering van het spoor
INHOUD	Materiaal categorie	REDEN	Reden voor verwijdering**
SOORT T/M TYPE	Determinatie van de vondst	AKKOORD	Wel/geen akkoord voor het verwijderen van de vondst

* Het volgnummer kan afwijken in de pakbon.

** Bijvoorbeeld: explosief of verontreinigd materiaal; grote hoeveelheid (geselecteerd materiaal omvat een representatieve hoeveelheid); besmet met miltvuur (bot); gedetermineerd (monsters); onbepaald en klein, of een 'klomp' (metaal); onbewerkt en komt van nature voor (natuursteen, vuursteen); niet-presentabel materiaal uit een andere laag dan een archeologische laag; niet-presentabel materiaal uit de stort/bouwvoor.

DESELECTIELIJST

WP	VN	VOLG	AANTAL	INHOUD	SOORT	HOOFDGR OEP	SUBGROEP	VORM	TYPE	PERIODE	SN	SPOORDEF	BEGINPERIODE	EINDPERIODE	REDEN	AKKOORD
1	1	1	2	Metaal non-ferro	Metalen plaatje					Recent	998	Bouwvoor	Recent		Uit bouwvoor, geen relevantie voor onderzoek	
1	2	1	1	Metaal non-ferro	Munt, indet.					Recent	998	Bouwvoor	Recent		Uit bouwvoor, geen relevantie voor onderzoek	

WP	VN	VOLG	AANTAL	INHOUD	SOORT	HOOFDGR OEP	SUBGROEP	VORM	TYPE	PERIODE	SN	SPOORDEF	BEGINPERIODE	EINDPERIODE	REDEN	AKKOORD
1	3	1	1	Metaal non-ferro	Loden Kogel					Nieuwe Tijd- Recent	99 8	Bouwvoor	Recent		Uit bouwvoor, geen relevantie voor onderzoek	
2	4	1	1	Metaal non-ferro	Vingerhoed					NTA- Recent	99 8	Bouwvoor	Recent		Uit bouwvoor, geen relevantie voor onderzoek	
2	5	1	15		Munt, verm. Oord					NTA	99 8	Bouwvoor	Recent		Uit bouwvoor, geen relevantie voor onderzoek	

WANNEER KAN MATERIAAL GEDESELECTEERD WORDEN (ZIE OS06)

Explosief of verontreinigd materiaal: altijd

UIT ARCHEOLOGISCHE LAGEN/SPOREN

Aardewerk: bij grote hoeveelheden en/of als er een representatief sample voor stads- of dorpskern onderzoek is

Bot: wanneer het besmet is met miltvuur, bij grote hoeveelheden en/of als er een representatief sample is

Bouwmateriaal: bij grote hoeveelheden en/of als er een representatief sample is

Glas: idem

Hout: idem, en gedetermineerde houtmonsters

Hutteleem: bij grote hoeveelheden en/of als er een representatief sample is

Leer: bij grote hoeveelheden (bijv. in beer- en afvalputten, bij productieafval of bij stads- en dorpskern onderzoek)

Metaal: als een röntgenfoto een lege 'klomp' laat zien, bij grote hoeveelheden spijkers, slak en/of als er een representatief sample is

Vuursteen: onbewerkt lokaal (van nature) voorkomend materiaal, tenzij het een grondstof is

Natuursteen: idem

Textiel: nooit

Overig organisch materiaal: nooit (bijv. haar, touw, schelpen, op het oog herkenbare zaden)

UIT OVERIGE LAGEN/SPOREN

Alles, behalve exposabel materiaal.

UIT DE STORT/BOUWVOOR

Alles, behalve exposabel materiaal, metaaldetectievondsten en vuurstenen artefacten.